

Folkner: Dünýäni parahatçylykly we howpsuz hala getirmekçi bolsak, garşylyk görkezip bilmeli

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Folkner: Dünýäni parahatçylykly we howpsuz hala getirmekçi bolsak, garşylyk görkezip bilmeli UILÝAM FOLKNER: DÜNYÄNI PARAHATÇYLYKLY WE ADAMLAR ÜÇIN HOWPSUZ HALA GETIRMEKÇI BOLSAK, GARŞYLYK GÖRKEZIP BILMELI

Fotosurat: Courtesy of Special Collections Library / UVA

Oksford uniwersitetiniň talyplarynyň öňünde eden çykyşlary we nutuklary Nobel baýragynyň eýesi Uilýam Folkneri iň köp begendiren «işleriň» başyny çekýärdi.

Hawa, ýurdy günorta şatlaryň hak-hukuklaryny diňe proza eserlerinde däl, şol bir wagtyň özünde amerikan kongresine ýazan hatlarynda we habar beriş serişdelerinde ýer alan makalalarynda arman-irmän öňe süren Folkner terjime edip siziň dykgatyňyza ýetiren bu çykyşynda liseýiň uçurymlaryna «indiwidual taýdan garşylyk görkezmegi» ündeýär.

Garşylyk berip bilmeýän adam indiwidual bolup bilmeýär, indiwidual bolup bilmedik adamam asla azat bolup bilmez.

Bu nutukda iň bärkije hakykat iň ýalaňaç ýagadaýynsa ýene bir gezek iň sagdyn görnüşde beýanyňy tapýar:

Jemgyýetleriň geljegini ýazyjy-şahyrlaryň öz garynlaryna eýe çykyp bilme erk-ygtyýary kesgitleýär.

• Oksford uniwersitetiniň düzümindäki liseýiň uçurymlaryna ýüzlenme:

«Yaşlar näme etjegini bilse, garrylar iş edip oňarsa...»

Birnäçe ýyl öň entek siz dogulmankaňyz akly-huşy we ýaşy goýalşan bir fransuz şeýle diýipdi. Biz bu sözleriň manysyna şular ýaly düşüňýäris: Ýaşka seriňden gelip-geçen ger zady etmäge güýjüň bolsa-da, näme etjegiňi bileňok.

Soňam garraýaň – tejribe we gören-eşden, başdan geçiren zatlaryň saňa kän zat öwresýär, ýöne munuň hiç hili parhy ýok. Ýadapsyň, hemme zatdan çekinýäň we diňe özüňe azar berilmezligini isleýäň – saňa göni degilmese adalatsyzlyklaryň ýasyny tutmaga ne güýjiň, ne-de islegiň galýar.

Häzir şu zala we şunuň ýaly dünýäniň münlerçe zalyna jemlenen ýaş oglan-gyzlaryň nämäni we nädip etmegiňizi bilen ýagdaýynda dünýäni üýtgetmäge, ebedilik uruşdan, adalatsyzlyklardan, bela-beterlerden doly halas etmäge güýji bar.

Fransuz gojanyň aýdyşy ýaly ýaş bolsaňyz we entek näme etjegiňizi bilmeýän bolsaňyz, muny size häzir öňüňizde duran saçyna ak giren adamyň aýdyp bermegi gerek. Emma megerem ol saçynyň agyna seredip garry we goýalşan saýyp boljak derejede däl. Häzirki bolşy bilen-ä ol size ýüzleý jogap berme ýagdaýynda-da däl. Ýöne öz pikirlerini aýtmaga taýýar. Häzir bize gorky howp salýar.

Gürrüñini edýänim atom bombasy we hatda şol bombanyň garşysyndaky gorky däl. Çünki häzir Oksfordyň depesinden oklanan ýagdaýynda (şol bomba) bizi we hemme zady ýok ederdi, bu bolsa gaty köp zat däl. Ýok edilen ýagdaýynda üstümizdäki gorka daýanýan we biziň çeke durýan häkimiýetizden mahrum bolardy.

Ýok, biziň üçin howp bärde däl. Biziň üçin howp adamy indiwiiduallykdan, magnawyýetden mahrum goýjak bolýan dünýä güýçleriniň gorkyny ulanmagydyr.

Sadaka we howp abandymak bilen ony düşünip bolmaýan gatlak derejesine indirýärler. Öz gazanmadyk azygyny oňa mugtuna berýärler. Der döküp gazanmadyk hümmetsiz pullaryny beren bolýarlar. Özlerine nähili at dakandyklaryndan we Amerikadamy, Ýewropadamy, Aziýadamy, niredede gurulmagyndan asylan-etmän ähli bu ykdysady, ideologiki, syýasy sistemalar, öz gopbamlygynyň we güýç-kuwwatlarynyň şanyňa ýa-da öz aljyraňňylygyndan we adamyň batyrgaýlygyndan, çydamlylygyndan, ukyp-başarnygyndan, özüne bolan ynamyndan gorkýandyklary sebäpli adamy uýgunlaşygy gatlag öwürmäge taýýarlykly.

Ine, şol sebäpdenem dünýäni parahatçylykly we adamlar üçin howpsuz hala getirmekçi bolsak, garşylyk görkezip bilmeli. Adamy köpçülikleýin gatlak halas edil bilmeýär.

Hudaýyň amatyna garan görnüşinde haýyry şerden, haky nähaksan aýyrma ukyby we islegi bilen ýaradylan hem-de bu artykmaçlyklary bilen özüni halas etme güýjüne eýe adam özümi halas etmeli:

Adamda, şahsyýetde hiç wagt özüni aldamak, gorkuzmak we sadaka bilen diňe öz hak-hukuklaryndan däl, şol bir wagtyň özünde adalaty adalatsyzlykdan, erkekligi gorkaklykdan, pidakärliги açgözlükden, kösençligi men-menlikden aýyrma borjy bolmaly. Diňe eden-etdiliklerden, açgözlükden, ýalandan halas bolma hakyna elmydama ynanmagyň ýany bilen adalatyň ýerini tapmagyna, hakykatyň we merhemetiň üstün çykmalydygyna ynanmak hem adamyň borjy. Şonuň üçin hiç wagt gorkmaň. Hiç wagt sesiňizi wyždanyň, hakykatyň we merhemetiň şanyňa haksyzlyga, ýalana, açgözlüğe garşy beýgeltmekden gorkmaň.

Diňe häzir şu zala ýyganan siz däl, dünýäniň her ýerindäki

müñlerçe şular ýaly zallara üýşenler ertirem, bir hepdeden soňam muny topar ýa-da toparlar ýaly däl-de, şahslar, erkekler, aýallar bolup etseňiz, dünýäni üýtgedip bilersiňiz. Şeýdende adamy gula öwürmek üçin gorkyny we açgözlüligi ulanyl gelen we ýene-de ulanjak ähli Napoleonlar, Gitlerler, Sezarlar, Mussoliniler we häkimiýete kowalaşýan karýeristlerdir adamlaryň öz öňünde egilmegine teşne ähli tiranlar, syýasatçumaklar, «hameleonlar», şahsyýetini ýitirenler, garaňky we züwwetdin adamlar – olaryň barsy bir nesilden soň ýeriň ýüzünden ýitip-ýok bolup giderler.

Uilyam Folkner, 1951".

Maýis ALIZADE.

Ýekşenbe, 02.06.2024 ý Edebi makalalar